

ОСТАННІ НАДХОДЖЕННЯ

УДК 338.43

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗМІЩЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

І. О. Крюкова, д.е.н., доцент, Одеський державний аграрний університет

В статті визначено основні критерії, які характеризують результативність розміщення і використання фінансових потоків, запропоновано авторське тлумачення дефініції «результативність розміщення та використання фінансових потоків підприємства», представлено методичний підхід до оцінювання рівня ефективності використання фінансових потоків, проведена аналітична оцінка ефективності управління фінансовими потоками молокопереробних підприємств.

Ключові слова: фінансові потоки, результативність, ефективність, молокопереробні підприємства, управління фінансовими потоками, вартість бізнесу.

Постановка проблеми. Сучасні реалії економічного життя та системні виклики і загрози розвитку вітчизняного агропромислового сектору формують об'єктивну необхідність нарощування потенціалу фінансової потужності та стійкості функціонування господарюючих суб'єктів. Зокрема, досить гостро в умовах дисфункцій організаційно-економічного механізму постає питання забезпечення сталого розвитку агропродовольчого сектору, який в сучасних умовах набуває статусу пріоритетного та спроможного стати базисом подолання кризових явищ у національній економіці. Вирішення цього завдання об'єктивно вимагають підвищення результативності використання фінансових ресурсів агропромислових формувань та удосконалення методичного базису аналітичної діагностики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження обраної наукової площини свідчать, що проблемні аспекти імплементації поточкових методичних підходів і концепцій у практику господарювання агропромислових формувань є актуальними та постають у центрі уваги таких провідних науковців, як: Бланк І.О., Дем'яненко М.Я., Геєць В.М., Гришова І.Ю., Кужель В.В., Мазур Г.Ф., Малік М.Й., Саблук П.Т., Стецюк П.А., Шабатура Т.С., Чупіс А.В., Цал-Цалко Ю.С. та ін. Поряд з цим, багатоаспектність даної проблеми та її стратегічне значення АПВ для забезпечення продовольчої безпеки країни і сталого економічного зростання зумовлюють доцільність проведення подальших наукових досліджень в даному напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення методичних положень визначення результативності процесу управління діяльністю підприємства на основі оцінювання результативності розміщення і використання фінансових потоків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналітична оцінка процесу формування, розміщення, трансформації, руху і використання фінансових потоків вимагає проведення системного аналізу щодо рівня результативності функціонування фінансових потоків на виході господарського циклу. Оцінюючи дефініції «результатив-

ність» та «ефективність» у контексті системи управління фінансовими потоками підприємства можна визначити нетотожний флюктуаційний зміст даних категорій. Вперше серед класиків економічної науки наявність відмінності серед даних фундаментальних категорій відзначив П.Ф. Друкер, який охарактеризував термін «результативність» (effectiveness) як відповідь на питання «як робити правильні дії (речі)?», та категорію «ефективність», під якою він розумів відповідь на запитання «як правильно робити дії (речі)?» [5]. З позиції класичної теорії «ефективність» розглядалась як процес забезпечення споживчої цінності, що нерозривно пов'язаних із продуктивністю системи або окремих її елементів.

Наукові дослідження визначення ефективності розміщення і використання фінансових потоків молокопереробних підприємств з огляду на системність, складність та відносну практичну новизну предмету дослідження вимагають уточнення та певної деталізації методичної і методологічної бази наукових експериментів. У зв'язку з цим, з огляду на багатофункціональність і виняткову роль фінансових потоків у забезпеченні всієї системи господарської діяльності підприємства, доцільно в теорії і прикладній площині детально окреслити контури категорій «ефективність» і «результативність» розміщення і використання фінансових потоків.

Під результатом у системі управління фінансовими потоками вважаємо доцільним розглядати продукти, фінансові ресурси, активи, капітал, які в процесі функціонування підприємства виступають наслідком змін (трансформації) і перетворюють безпосередньо на фінансові потоки. Результативність, в свою чергу, характеризує дієвість таких перетворень на кожному етапі руху фінансових потоків в господарській системі і може набувати кількісної і вартісної характеристики на всіх етапах управлінського процесу (вході, процесу трансформації і виході).

Ефективність розміщення і використання фінансових потоків є наслідком результативності їх формування, розміщення, руху, перетворення і використання і характеризується системою вартісних показників, як окремого елементу, так і сис-

теми управління фінансовими потоками в цілому [2].

При цьому, розмежування категорій «результативність» і «ефективність» фінансових потоків методологічно ґрунтується на домінуючих критеріях їх визначення. Аналіз вітчизняної та

зарубіжної наукової літератури, присвяченої даним базисним категоріям [7,8], дозволи визначити основні критерії, характерні змісту дефініції «результативність управління фінансовими потоками». До основного їх складу доцільним вважаємо віднести наступні (рис.1):

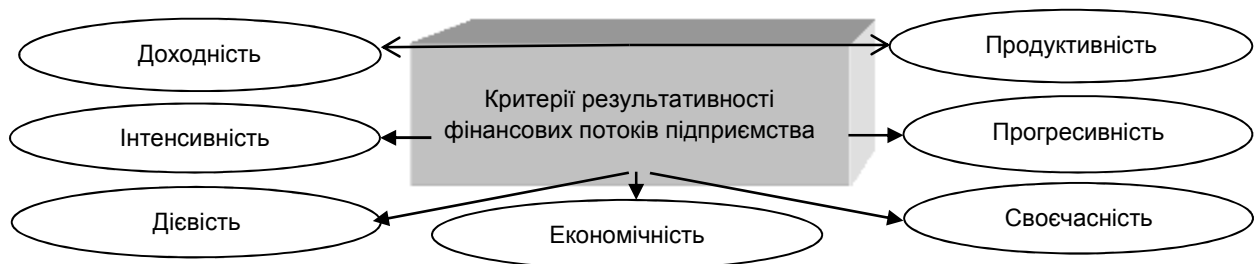

Рис. 1. Критерії результативності розміщення і використання фінансових потоків підприємства

- продуктивність - здатність фінансових потоків перетворюватись в різні форми та забезпечувати трансформацію економічних ресурсів;
- інтенсивність – спроможність активізувати взаємодію ресурсів та їх перетворення у часі;
- прогресивність – здатність фінансових потоків змінювати свій стан та форми від простих до складних, спроможність забезпечити і організувати складний процес господарської діяльності;
- дієвість – здатність досягати поставлених цілей економічної системи (підприємства), спроможність здійснювати економічну діяльність в різних її сферах;
- своєчасність – здатність успішно використовувати час в процесі безперервного руху фінансових потоків;
- економічність – здатність фінансових потоків раціонально організувати господарський процес з оптимальними витратами;
- доходність – здатність створювати додаткові вартісні фінансові потоки та нарощувати ринкову вартість бізнесу як готового об'єкта купівлі-продажу на ринку.

На підставі аналізу основних критеріїв і функціонального змісту категорії «результативність» в узькому розумінні площини управління фінансовими потоками, результативність розміщення і використання фінансових потоків можна охарактеризувати як процес, спрямований на ідентифікацію якісних (або кількісних) параметральних ознак фінансових потоків, що є наслідком трансформаційного характеру їх функціонування, необхідних для визначення рівня ефективності їх використання.

Процес ідентифікації якісних (кількісних) параметральних характеристик фінансових потоків постає в основі визначення ступеня ефективності їх розміщення і використання за різними напрямками і об'єктами. Методологічним базисом визначення такого рівня виступають відповідна система економічних показників оцінювання фінансових потоків та їх критеріальні групи, які від-

дзеркаляють всі сутнісні ознаки фінансових потоків як категорії в єдиній системі господарського управління.

Використовуючи науковий підхід, що розглядає процес управління діяльністю суб'єкта господарювання як цілісну систему, основними елементами якої є сукупність відносин, які формуються на вході, в процесному блоці та на виході, в якості критеріїв ефективності розміщення і використання фінансових потоків вважаємо доцільним розглянути наступні:

1. Вхідні критерії ефективності розміщення і використання фінансових потоків, які віддзеркалюють вартість їх формування, джерела фінансування та об'єкти їх розміщення і методологічно ґрунтуються на системі вертикального аналізу розміщення фінансових потоків за об'єктами і напрямками.

2. Процесні критерії ефективності фінансових потоків – відображають порівняльний методичний і практичний підхід до об'єктів інвестування потоків, їх обсягів, структури, вартості, співвідношення джерел і економічних результатів процесі розміщення і використання. Гришова І.Ю. в системі експрес-діагностики ефективності грошових потоків пропонує використовувати економічні показники величини і динаміки дебіторської і кредиторської заборгованості, ефективності розміщення фінансових потоків в необоротних і оборотних активах, показниках порівняльного аналізу тривалості руху і синхронізації фінансових потоків [4].

3. Вихідні критерії ефективності фінансових потоків – система економічних показників, домінуючою базою яких виступають результативні критерії фінансових потоків. Вони уявляють собою порівняльну оцінку цільових параметрів системи менеджменту як міру ефективності функціонування фінансових потоків. Конкретними показниками даної групи є: показники ліквідності фінансових потоків, рентабельності джерел формування фінансових потоків, рівня доходності фінансових потоків та величина додаткової їх вартості, що зумовлює ринкову вартість підпри-

емства в цілому.

Ґрунтуючись на сформульованих методологічних критеріях побудови процесу аналітичної оцінки розміщення і використання фінансових потоків та враховуючи логіку формування послідовності розрахунку системи економічних показників, необхідно окреслити мету (критерій), що буде покладений в фундаментальну площину процесу визначення ефективності фінансових потоків. З наукової точки такий критерій (мета)

управління економічною системою концентрує свій функціональний зміст в цілеспрямованій зміні стану системи, яка пов'язана із дією всього процесу – ефекті. Ефект від процесу управління фінансовими ресурсами, зокрема, в частині їх розміщення і використання, проявляється в здатності фінансових потоків генерувати додаткові вартісні потоки та нарощувати вартість самого підприємства (рис. 2).

Рис. 2. Схема визначення рівня ефективності розміщення і використання фінансових потоків підприємства

Методологічною основою визначення ефективності розміщення й використання фінансових потоків є статистичний та динамічний підхід оцінки вартості потоків [3]. Економіко-статистичний метод є широковживаним і базується на визначенні результатів перетворення економічних ресурсів, враховує характер зміни натуральної і вартісної форми фінансових потоків, характер їх розміщення в активах підприємства.

Динамічний метод оцінки розміщення фінансових потоків є більш прогресивним і ґрунтується на вартісній концепції, дає змогу оцінити потенційні можливості фінансових потоків генерувати прибуток у майбутньому, що є основною нарощування ринкової вартості підприємства. При такому науковому підході ефективність розміщення фінансових потоків в активах аналізу-

ється з урахуванням їх найважливіших параметричних ознак: ліквідності, часу, руху, вартості і розкриває латентну природу формування майбутньої вартості бізнесу [1,6]. Гришова І.Ю. дослідження ефективності руху і трансформації фінансових потоків молокопереробних підприємств пропонує здійснювати на основі аналізу їх руху на кожній стадії перетворення виробничих ресурсів за допомогою вертикального аналізу розміщення потоків в активах та структури джерел їх формування [4].

Дослідження показали, що за останні роки зменшується частка потоків, яка спрямована на формування необоротних активів і спостерігається чітка тенденція їх акумуляції в оборотних активах молокопереробних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Розміщення фінансових потоків молокопереробних підприємств України за об'єктами трансформації, %

Роки	Співвідношення активів,		Фінансові потоки, розміщені в			Фінансові потоки, розміщені в оборотних активах	
	необоротні	оборотні	нематеріальні активи	матеріальні активи	фінансові ресурси	виробництва	обігу
2004	49,33	50,67	1,05	73,85	25,10	32,19	67,81
2005	58,41	41,59	2,71	67,75	29,54	37,29	62,71
2006	51,52	48,48	1,83	60,89	37,28	42,09	57,91
2007	43,28	56,14	1,30	50,94	47,76	49,06	50,94
2008	42,54	56,57	1,28	51,58	47,14	51,16	48,84
2009	36,53	62,86	2,01	44,59	53,32	44,53	55,47
2010	35,73	63,02	1,50	52,22	46,28	51,47	48,53
2011	34,23	64,53	1,37	45,64	52,99	45,18	54,82
2012	35,23	64,77	1,52	66,56	31,92	28,71	71,29
2013	34,16	65,84	1,96	67,20	30,84	31,14	68,86

Джерело: Розраховано автором за даними офіційного сайту Державної служби статистики України - <http://ukrstat.org/uk>

Найбільша частина фінансових потоків підприємств галузі функціонує в дебіторській заборгованості (всього близько 42,2%), збільшується частина фінансових потоків, що трансформуються в запаси товарно-матеріальних цінностей (17,2%). Асиметричністю та низьким рівнем ліквідності характеризується загальна структура фінансових потоків – їх найбільш ліквідна частка становить лише 3,43% (грошові кошти і їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції). Традиційно низькою питомою вагою визначається частка фінансових потоків, що спрямована на формування нематеріальних активів, що значно стримує потенційні можливості нарощування ринкової вартості молокопереробних підприємств як об'єкта інвестування та купівлі-продажу на ринку. В цілому, механізм розподілу і розміщення фінансових потоків в активах підприємств має слабку тенденцію до удосконалення, проте, темпи змін є досить повільними для активізації економічного потенціалу та зростання рівня капіталізації підприємства.

Такий розподіл фінансових потоків спричиняє асиметрію процесу фінансування активів та їх розміщення за матеріально-речовими характеристиками виробничих засобів. Відбувається перманентний процес «вимивання» фінансових потоків

із сфери виробництва та їх нарощування у сфері обігу. Недосконала структура розміщення фінансових потоків відбивається й на результативних показниках ефективності їх використання (табл. 2).

Проведені розрахунки свідчать про недосконалу фінансову політику молокопереробних підприємств, яка стосується вибору джерел формування фінансових потоків, оптимізації їх складу і структури, напрямів і обсягів їх розміщення, що віддзеркалюється в процесі створення фінансової архітектури підприємств і потребує реалізації інновацій фінансового і організаційного характеру щодо її удосконалення. За таких реалій управління фінансовими потоками має бути спрямовано на збільшення позитивного фінансового потоку, що свідчить про потенційні можливості молокопереробних підприємств нарощування обсягів діяльності, створення резервних фондів мінімізації господарських ризиків, збільшення ринкової вартості підприємства. В такому контексті головним завданням фінансової архітектури молокопереробних підприємств постає забезпечення синхронізації формування фінансових потоків (позитивного і негативного), зростання ефективності розміщення і використання фінансових потоків, збільшення абсолютної величини чистого фінансового потоку

Таблиця 2

Динаміка показників ефективності фінансових потоків молокопереробних підприємств України, 2007-2013рр.

Показники	2007 р.	2009 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2007 р., %
Коефіцієнт обороту фінансових потоків	1,032	1,194	1,047	1,103	1,246	120,7
Коефіцієнт обороту власних фінансових ресурсів	3,265	4,785	4,340	4,652	4,210	128,9
Коефіцієнт обороту позикових фінансових ресурсів	5,700	4,690	3,959	3,546	4,02	70,5
Період обороту фінансових потоків, днів	353,7	305,6	348,6	330,9	292,9	82,8
Період обороту власних фінансових ресурсів, днів	111,2	76,3	84,1	78,5	86,7	77,9
Період обороту позикових фінансових ресурсів, днів	64,0	77,8	92,2	102,9	90,8	141,9
Коефіцієнт покриття (чистим фінансовим потоком величини амортизації)	0,079	0,109	0,053	0,087	0,094	118,9
Норма прибутку від чистого фінансового потоку, інвестованого і необоротні і оборотні активи, %	0,019	0,025	0,010	0,038	0,025	131,6
Рівень рентабельності формування фінансових потоків, %	0,19	2,45	1,01	3,82	2,56	в 13 разів
Рівень рентабельності власних джерел формування фінансових потоків, %	6,23	9,83	4,18	6,45	5,23	83,9
Рівень рентабельності позикових джерел формування фінансових потоків*, %	8,5	9,64	3,82	5,84	4,96	58,3

Джерело: Розраховано автором за даними офіційного сайту Державної служби статистики України - <http://ukrstat.org/uk>

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Дослідження результативності процесу управління фінансовими потоками молокопереробних підприємств на засадах системного методичного підходу показали домінування нераціональної політики порушення синхронності формування і розміщення фінансових потоків, розбалансування структури активів та

джерел їх фінансування. Удосконалення політики фінансового менеджменту потребує розробки та впровадження у господарську практику нових концепцій, однією з яких може стати концепція створення фінансової архітектури інноваційного розвитку, методичні аспекти формування якої постають у площині подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури[^]

1. Anisimova Iu. Modern approaches to the construction of financial instruments at markets of electric energy//Czech Journal of Social Sciences, Business and Economics. 2014. Vol. 3. No. 1 (2014). Pp. 64-73.

2. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: [монографія] / Г.М. Азаренкова. – Харків:ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328с.
3. Бланк И.А. Управление активами / И.А. Бланк. – К.: – Ника-Центр, 2000. – 720с.
4. Гришова И.Ю. Финансовое обеспечение перерабатывающих предприятий в контексте формирования финансовых потоков / И.Ю. Гришова// Азимут научных исследований: экономика и управление. - Россия. - 2012.- № 1. - С.22-24.
5. Друкер П. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения / П. Друкер [пер. с англ.] / П. Друкер. – М.: ФАИР–ПРЕСС, 2001. – 288 с.
6. Кужель В.В Особенности реализации экономического потенциала пищевых предприятий в контексте формирования продовольственной безопасности / В.В. Кужель, Т.С. Шабатура //Вектор науки. Научный журнал. Серия: Экономика и управление. - 2014. - № 2. – С. 55-57.
7. Мазур Г.Ф. Фінансово-економічний механізм управління фінансовими потоками АПВ України / Г.Ф. Мазур // Облік і фінанси АПК.- 2011. - № 4. – С. 128-132.
8. Петіна Л.В. Управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств / Л.В. Петіна // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 2. – С. 117-122.

Крюкова И.А. Методические аспекты оценивания результативности размещения и использования финансовых потоков предприятия

В статье определены основные критерии, которые характеризуют результативность размещения и использования финансовых потоков, предложено авторское содержание категории «результативность размещения и использования финансовых потоков предприятия», представлен методический подход к оцениванию уровня эффективности использования финансовых потоков, проведена аналитическая оценка эффективности управления финансовыми потоками молокоперерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: *финансовые потоки, результативность, эффективность, молокоперерабатывающие предприятия, управление финансовыми потоками, стоимость бизнеса.*

Kryukova I.A. Methodical aspects of estimation of productivity of placement and use of financial streams of the enterprise

The main criteria which characterize productivity of placement and use of financial streams are defined in the article. The author's content of the category "productivity of placement and use of financial streams of the enterprise" have been offered here. The methodical approach to estimation of level of efficiency of use of financial streams is presented. The analytical assessment of effective management of financial streams of the milk-dairy enterprises is also carried out.

Key words: *financial streams, productivity, efficiency, milk-processing enterprises, management of financial streams, business cost.*

Дата надходження до редакції: 16.03.2015

Рецензент: д.е.н., професор Красноручський О.О.

UDS 631.115.009.12

CONCEPTUAL APPROACHES TO ENTERPRISE COMPETITIVENESS MANAGEMENT STRATEGY FORMING

S. A. Nesterenko, Doctor of Economics, Associate Professor, Head of Social-Economic Systems' Organization and Management of Tavria State Agrotechnological University

Based on the analysis is proved that under current conditions, when agricultural enterprises are in difficult situation, there are issues of development of conceptual approaches to enterprise competitiveness management strategy forming and its efficient introduction into practice.

Found that in market economy the final result of production-economic, financial, innovative, investment, ecological, social and political activity of the country is ensuring the adequate standard of living for its population. It is mostly defined by its available economic competitive potential which is an integral characteristics manifested in maximum capabilities for set strategic goals' reaching

We proposed the approach thus, our approach to forming the strategy of enterprise competitiveness efficient management is based on the principles of the strategic approach and also interdisciplinary methodology of enterprise research of all forms of ownership.

Key words: *competition; competitiveness; competition sphere; potential; strategy; management of competitiveness.*

Problem raising. Under current conditions, when agricultural enterprises are in difficult situation, there are issues of development of conceptual approaches to enterprise competitiveness manage-